

SISUKORD

ÕPETAJALE	4
LÜHIKE KOKKUVÕTE PROJEKTIS OSALEMISEST	5
ÕPILASTE ABISTAMINE PORTFOLIO ETTEVALMISTAMISEL	8
I ETAPP: AVALIKU VÕIMU POLIITIKA PROBLEEMIDE MÄÄRATLEMINE TEIE KODUKOHAS	9
II ETAPP: PROBLEEMI VALIMINE KLASSIUURINGUS	8
III ETAPP: INFORMATSIOONI KOGUMINE PROBLEEMI KOHTA, MIDA TEIE KLASS HAKKAB UURIMA	10
IV ETAPP: KLASSI PORTFOLIO KUJUNDAMINE	11
V ETAPP: PORTFOLIO ESITLEMINE	13
VI ETAPP: ENESEHINNANG PROJEKTIS "KODANIK" OSALEMISEGA SAADUD KOGEMUSELE.	14
LISAD	15
A. JUHTNÕÖRID ÕPILASTE ABISTAMISEKS	16
B. PORTFOLIO NÕUETELE VASTAVUSE KONTROLLEHT	17
C. PORTFOLIO HINDAMISLEHT: ESIMENE KUNI NELJAS OSA, KOGU PORTFOLIO HINDAMISLEHT	19
D. SUULISE PRESENTATSIOONI HINDAMISE KRITERIUMID	29
E. SUULISE PRESENTATSIOONI HINDAMISLEHT: ESIMENE KUNI NELJAS GRUPP, KOGU SUULISE PRESENTATSIOONI HINDAMISLEHT	30
F. VÕISTLUSE JUHENDAMISE MENETLUSED JA JUHTNÕÖRID	36
G. JUHEND ZÜRIILE: PORTFOLIO VÄLJAPANEK JA DOKUMENDIKAUST	40
H. JUHEND ZÜRIILE: SUULINE ETTEKANNE	42
I. ÕPETAJA HINNANG	45
J. ÕPILASE HINNANG	48
K. ANKEETIDE NÄIDISED	49

ÕPETAJALE!

Jaan Tõnissoni Instituudi Kodanikuhariduse keskus ja Civic Education Centre (Calabasas, California, USA) tänavad Teid huvi ja osalemise eest projektis "Kodanik". Käesolev projekti tutvustav trükis on abimaterjal, mis juhendab teid samm-sammult läbi tegema ühiskonnaõpetusealast haridusprojekti ning tagab teile selles edu. USA mitmeaastane kogemus näitab, et kui te lähtute juhises sisalduvast teabest ning järgite kõiki selles toodud soovitusi, saate te koos oma õpilastega põneva ja väga nauditava õppimiskogemuse osalisteks. See võib suure tõenäosusega tõmmata endale mitte ainult kogu kooli, vaid ka kohaliku rahva tähelepanu. Kindlasti kujuneb sellest selle õppeaasta tippsündmus projektis vahetult osalevatele õpilastele ning nende juhendajatele.

Õpilastele mõeldud juhendmaterjali ja õpetajaraamatut on USA-s õpetajate, õppekavaspetsialistide, teadlaste ja teiste spetsialistide poolt mitme aasta jooksul välja arendatud, katsetatud ja täiendatud. Projektis osamine on seal populaarne. Eesti koolide tarvis on ameerika originaalmaterjale omakorda mitmete inimeste koostöös hinnatud ja kohandatud ning meie õpetajad-eksperdid on läbi teinud projekti kõiki elemente tutvustava spetsiaalse treeningu.

Kui teil on seoses projektiga "Kodanik" täiendavaid küsimusi, võtke palun ühendust Jaan Tõnissoni Instituudi Kodanikuhariduse keskusega.

Lugupidamisega,

JTI Kodanikuhariduse keskus

PROJEKTIS OSALEMINE

A. PROJEKTI IDEE

USA on ühiskond, mis tekkis püüdest edendada oma aja feodaalsest Euroopast erinevat inimeste vaba elukorraldust. President Abraham Lincoln iseloomustas XIX sajandil oma riiki, öeldes, et seal on valitsus, mis on “rahva oma, juhitud rahva poolt ning toimib rahva huvides”. Nii polnud see tollal veel pea mitte kusagil mujal. See A. Lincolni sentents tähendab teisiti öeldes inimeste õigust osaleda oma elu korraldamises, võimalust kaitsta oma õigusi ning edendada üldist heaolu, aga ka sellest tulenevaid teatud kohustusi.

Tänapäeval peetakse Ameerika Ühendriike õigustatult üheks demokraatlikumaks ühiskonnaks maailmas. Demokraatlike vabaduste tagatisena nähakse seal igapäevase kohustuse omandada teadmisi ning oskusi, mis võimaldaks inimestel igapäevaelus arukalt toimida ning igapäevase motiveeritust aidata kaasa kõikide inimeste vabaduse tagamisele ning õiglusele ühiskonnas. Loetletud põhimõtted on saanud ka demokraatlikus Eestis oluliseks.

Eesmärgid

Projekt “Kodanik” tutvustab õpilastele igapäevaelu korraldamise ja praktiliste ülesannete lahendamise meetodeid ja protseduure ehk teisisõnu seda, kuidas toimib päevapoliitika ühiskonnas. Projekti eesmärk on veenda õpilasi aktiivseks kodanikuks olemise vajaduses,

- andes neile vajalikke teadmisi ja oskusi olema igapäevaelus aktiivsed kodanikud,
- pakkudes neile võimalust nautida kompetentsuse ja mõjukuse tunnet,
- arendades neis arusaama kodanike poliitikas osalemise suurest tähtsusest.

Projektiga “Kodanik” seotud inimesed usuvad, et projektis osalemine annab õpilastele uusi teadmisi, arendab neis suurt hulka oskusi ning näitab võimalusi, kuidas kõik inimesed saavad selle nimel koos tegutseda, et igapäevaelu meie kodukülas, linnas, maakonnas või terves riigis oleks parem.

B. ÕPILASTE ETTEVALMISTAMINE PROJEKTIS OSALEMISEKS

Kasutage oma õpilaste ettevalmistamiseks projektis osalemiseks järgnevalt kirjeldatud protseduure. Alustage sellest, et te lasete õpilastel läbi lugeda teksti, mis on õpilaste raamatus lk. 5 - 7.

1. Avaliku võimu poliitika defineerimine. Käesolev projekt keskendub oma kodukoha, aga miks ka mitte ulatuslikuma päevapoliitika küsimustega tegelemisele ning õpilaste poolt projekti kestel välja töötatud poliitike soovitamisele kohalikele omavalitsustele ja teistele institutsioonidele. Seetõttu on väga vajalik, et õpilased mõistaksid, mis on päevapoliitika antud kontekstis.

Päevapoliitikana käsitletakse tegevusi ja mooduseid, kuidas ja mil moel mistahes tasandi võimuorganid täidavad oma ülesandeid üksikisiku õiguste kaitsel, üldise heaolu edendamisel. Mõni päevapoliitika on kirjutatud seadusandja poolt seadustesse ja teistesse seadusandlikesse aktidesse. Teised päevapoliitikad sisalduvad täitevvõimu poolt kehtestatud reeglites ja eeskirjades, millega nad taotleavad oma kohustuste täitmist seaduste täitmisel.

Kuna käesoleva projekti üks peamisi eesmärke on aidata õpilastel näha seda, kuidas osaleda kohalikus elus, soovime me, et õpilased õpiksid tundma ülesandeid, millega nende kohalikud omavalitsused vähemalt osaliseltki peaksid tegelema. Selle järel kui õpilased töötavad mõne kohaliku probleemi lahendamiseks välja omapoolsed ettepanekud, soovivad nad kohalikele

võimule ka seda, milliseid poliitikaid peaks täitevvõim seejuures rakendama. Väljapakutavad poliitikad võivad sisaldada ettepanekuid kohaliku täitevvõimu ja elanike koostööks.

Päevapoliitikas osalemise protsess. On tähtis, et õpilased mõistaksid täitevvõimu – nii valitsuse kui kohaliku omavalitsuse – kesket rolli päevapoliitika sõnastamisel. Ka peaksid nad mõistma, et täitevvõimul on päevapoliitikaga tegelemisel ainult üks osa täita. Ka kõik elanikud peaksid sellest osa võtma. Demokraatlik otsustamine nõuab nii “valitsetavate” heakskiitu tehtud otsustuste suhtes kui nende endi osalemist “enda üle valitsemises”.

Päevapoliitikaga tegelemine algab siis, kui inimesed oma kodukohas märkavad probleemi. Probleemide teadvustamine võib saada alguse massimeediast, poliitikute esinemistest, elanike tähelepanekutest või ka tõstatatuna võimuorganite poolt. Järgmisena sõnastavad inimesed nägemuse sellest, kuidas antud probleemi kõige paremini lahendada. Inimesed viivad oma ettepanekud täitjateni, taotledes, et nende ettepanekuid aktsepteeritaks ning pöörataks täitmisele. Seejuures on loomulik, et ilmnevad eriarvamused selles, mida ja kuidas tuleks antud probleemi lahendamiseks teha – kerkib üles mitmeid alternatiivpoliitikaid. Protsess tervikuna kätkeb endas andmete kogumist, alternatiivsete lahenduste tugevate ja nõrkade külgede analüüsi ning lobitööd oma poliitikale toetuse kogumiseks. Kui on kokku lepitud probleemid ja sellega tegelemises, taotletakse, et ka vastavad täitevvõimu esindajad kiidaksid väljapakutud päevapoliitika heaks. Kui päevapoliitika on kord heaks kiidetud, siis viiakse see ka ellu.

Kodanikud ja päevapoliitikaga tegelemine. On tähtis, et õpilased mõistaksid kodanike rolli päevapoliitikate kindlaksmääramises. Kodanikud võivad päevapoliitikasse sekkuda igal tasandil alates osalemisest rahvakoosolekutel, kirjade/märgukirjade kirjutamisest rahvaesindajatele ja ajakirjandusele, lihtsate telefonikõnede tegemisest kuni osalemiseni demonstratsioonidel, teiste inimeste veenmiseni toetama mingeid alternatiive, uurimuse või küsitluse läbiviimiseni, oma isiklike ettepanekute esitamiseni ning seletuste andmiseni mingites küsimustes. See pole loomulikult lõplik loetelu sellest, kuidas igäüks saab päevapoliitikas osaleda, kuid illustreerib siiski olemasolevat laia võimalusteringi.

2. Instruktsioon osalemiseks projektis “Kodanik” ning selle (ülemaaliseks) ettekandmiseks. Vaadake koos õpilastega hoolikalt läbi õpilastele mõeldud käsiraamatu sissejuhatuses olev teave. Seal on loetletud kõik sammud ja astmed, mis projekti sooritamise käigus tuleb läbida.

Kui on kavandatud ka (ülemaalises) projektis “Kodanik” osalenud rühmadel valminud aruandetööde esitlus või lausa konkurss, on oluline mõista, et kuigi see võib sisaldada endas põnevat võistlusmomenti, on võistlusest palju tähtsamad projekti käigus saadud teadmised ja oskused. Teadmised ja oskused omandatakse kogu eluks, võidutunne on hetkeline ja üürrike.

3. Täiskasvanutest vabatahtlike kasutamine. Kuigi see pole nõue, soovivad projekti koordinaatorid haarata projektitöösse täiskasvanutest vabatahtlikke, kes eeskätt aitaks luua ja kujundada projekti käigus tehtust ülevaadet andvat stendi ehk portfoliot. Vabatahtlikeks abilisteks võivad olla lapsevanemad, kogenud inimesed, teised õpetajad, noorsoojuhid ja teised noortega töötamisele altid isikud. Abilised võivad: jagada päevapoliitika valimisel ja väljatöötamisel lihtsalt oma elukogemusi, olla eksperdirollis ning vastata üleskerkivatele küsimustele, seada õpilastest töörühmaga sisse püsivad kontaktid nende regulaarseks nõustamiseks jne.

Järgnevalt mõned juhtnõõrid abiliste valimiseks. (Lisas A lk 16 olevat lehte võib paljundada ja jagada huvilistele tutvumiseks välja).

a. Soovitused täiskasvanud abilistele

- **Ülesannete ja protseduuride analüüsimine.** Aidake õpilastel mõista samme, mida nad peavad astuma, et kujundada projekti lõpuks välja oma rühma portfolio. Aidake neil mõista *Portfolio hindamise lehte* (lk. 32 – 33 õpilaste käsiraamatus).
- **Teabe kogumine.** Aidake õpilastel otsustada, millised on infoallikad. Selgitage, kuidas informatsiooni koguda. Näiteks võivad täiskasvanutest vabatahtlikud aidata õpilastel
 - leida teavet raamatukogust,
 - kasutada telefoniraamatut leidmaks nende täidesaatva võimu esindajate ja eraorganisatsioonide liikmete kontaktandmeid, kes võivad olla teabeallikateks,
 - leida arvuti abil elektroonilisi infopanku või käsitletava probleemi kohast teavet,
 - luua vahetuid isiklikke kontakte projekti seisukohast vajalike inimestega,
 - kirjutada kirju palvega väljastada teavet,
 - valmistada ette inimeste intervjueerimist kas telefonitsi või vahetult,
 - sõita mõnda kohta, kust informatsiooni hankida.
- **Esitluse ettevalmistamine.** Juhendage õpilasi portfoliot tutvustava ettekande tegemisel. Aidake neil kokku seada teemakohast suulist esitlust.
- **Saadud kogemuse analüüsimine.** Aidake õpilastel koostada kirjalikku kokkuvõtet sellest, mida nad projektis osalemise käigus õppisid, missuguste probleemidega kokku puutusid ning mida nad teine kord samas olukorras teisiti teeksid.

b. Täiskasvanute abi piiritlemine

- **Informatsiooni kogumine.** Täiskasvanud ei tohi koguda õpilastele teavet,
 - kirjutades nende eest kirju või tehes nende eest telefonikõnesid,
 - tehes uurimusi, millega peaksid toime tulema õpilased.
- **Portfolio koostamine.** Täiskasvanud ei tohi abistada õpilasi
 - kirjutades neile materjale valmis,
 - tehes illustratsioone,
 - valides materjale, mida panna portfoliosse.
- **Esinemiste ettevalmistamine.** Täiskasvanud ei tohi õpilastele nende ettekandeid ette ära teha.

4. Konkursi korraldamine. Konkursi korraldamise juhend on käesoleva materjali lisan F.

5. Portfolio ja konkursi hindamine. Portfolio ja konkursiesinemise hindamise lehed on käesoleva materjali lisan C. Hinnangulehed, mida saab kasutada suuliste ettekannete hindamiseks, on käesoleva juhendi lisan E. Õpetajatel palutakse neid hinnangulehti täita igal juhul – ka siis, kui konkursi ettekannetel puudub võistluslik iseloom.

ÕPILASTE ABISTAMINE PORTFOLIO ETTEVALMISTAMISEL

Arvestades järgnevaid soovitusi, aidake oma õpilastel mõista portfolio koostamise loogilisi etappe. Lähenege loominguliselt ning muutke või kohandage neid etappe just sellisel viisil, mida peate oma klassile kasulikuks.

I ETAPP

AVALIKU VÕIMU POLIITIKA PROBLEEMIDE MÄÄRATLEMINE TEIE KODUKOHAS

1. Arutage selle etapi eesmärgid õpilastega. Esimese etapi eesmärgid on:

- teadvustada õpilasi sellest, mida nad juba teavad oma kodukoha probleemidest
- arutada neid probleeme vanematega, naabritega või teiste kodukoha elanikega, et välja selgitada, mida nemad nendest probleemidest teavad ja arvavad
- koguda piisavalt informatsiooni, et valida välja probleem, millega tegelemist peab vajalikuks klassi enamus

Et keskenduda õpilaste tähelepanu sellele ülesandele, on õpilaste tekstis ära toodud paljude kogukondade jaoks ühiste/sarnaste probleemide loetelu.

Selgitage oma õpilastele, et nad ei pea uurima mõnd selles loetelus olevat probleemi. Nad võivad valida mõne teise oma kodukoha probleemi, mida nad peavad tähtsaks. Igal juhul on oluline, et tegemist oleks sellise probleemiga, mille lahendamiseks nad saavad esitada põhjendatud/asjakohase ja teostatava avaliku võimu poliitika.

Portfoliot ei hinnata mitte uurimiseks valitud probleemi kaalukuse järgi. Hinnata tuleb seda, kui hästi klass kogub, esitab ja hindab informatsiooni probleemi kohta ning kui hästi õpilased uurivad ja arendavad enda välja pakutud avaliku võimu poliitikat, samuti oma tegevusplaani selle tutvustamiseks/edendamiseks.

2. Arutage, mida õpilased teavad kodukoha probleemidest. Suunake õpilasi esmalt omavahel arutama, mida nad juba teavad nende loetelus esile toodud probleemidest. Siis jagage klass 2-3 õpilase kaupa rühmadesse ja laske neil läbi viia väikese rühma tegevus, mida on kirjeldatud õpilaste tööjuhendis lk. 10. Lõpuks laske õpilastel teha ettekanne ja arutada nende vastukajaid sellele.

3. Andke kodutöö. Andke õpilastele kodutöö, mida on kirjeldatud lk 10 - 11. Te võite jagada klassi rühmadesse, millest igaüks vastutab kolmest antud ülesandest ühe või rohkema eest sõltuvalt tema huvidest ja võimetest. Tehke kindlaks, et õpilased oskavad kasutada õpilaseraamatus ära toodud vorme. Õpilased võivad kasutada nende raamatus olevaid vorme, kuid te võite neid selleks ka paljundada. Valik õpilaste jaoks mõeldud vormide näidiseid on ära toodud selles õpetajaraamatus alates lk.49.

II ETAPP

PROBLEEMI VALIMINE KLASSIUURINGUKS

Teie klass peab nüüd välja selgitama, mida on õpilased saanud teada oma kodukoha probleemide kohta, enne kui nad valivad probleemi, mida hakkavad uurima. Me soovitame teil kasutada järgmisi tegevusi.

1. Vaadake läbi kogutud informatsioon ja valige välja probleem. Suunake oma õpilaste arutelu selle kohta, mida nad õppisid oma esimesest koduülesandest. Arutage selliseid küsimusi nagu

- Mida te olete teada saanud oma kodukoha probleemide kohta nendelt inimestelt, keda te intervjuerisite?
- Millised tunduvad olema kõige põletavamad/kiireloomulisemad probleemid?
- Kas tegemist on selliste probleemidega, mida saaks lahendada avaliku võimu poliitikate väljatöötamisega/arendamisega?
- Millised tunduvad olema probleemid, mille lahendamiseks on vaja muuta eksisteerivaid/olemasolevaid avaliku võimu poliitikaid?
- Millised kodukoha probleemid on teie jaoks kõige huvitavamad ja puudutavad teid kõige rohkem/otsesemalt?

Kui õpilased arvavad, et nad on valmis langetama otsust, selgitage häälteenamusega välja uurimisprobleem.

2. Vajadusel juhatage/juhendage edasist uurimistööd. Kui õpilastel ei ole uurimisprobleemi väljalimiseks piisavalt teadmisi või kui nad tahaksid tunda õppida/süveneda teistesse probleemidesse, andke neile asjakohaseid ülesandeid vajaliku informatsiooni kogumiseks. On soovitatav, et nad kasutaksid informatsiooni kogumiseks ja talletamiseks I etapi juures ära toodud aruande vorme.

III ETAPP

INFORMATSIOONI KOGUMINE PROBLEEMI KOHTA, MIDA TEIE KLASS HAKKAB UURIMA

Kui klass on probleemi välja valinud, on õpilastel vaja koguda lisainformatsiooni, et kasutada seda oma portfolio koostamisel. Me soovitame teil kasutada järgnevaid tegevusi.

- 1. Määrake kindlaks infoallikad.** Suunake õpilaste arutelu infoallikatele, mis sisalduvad õpilase raamatu lk. 21-23. Lisage teisi allikaid, mis on teie kodukohas kättesaadavad. Iga potentsiaalse allika arutamise juures paluge õpilastel rääkida kaaslastele, mida nad juba teavad selle allika kohta ning oma võimalikest kokkupuudetest selle allikaga. Samuti võiksite te õpilastelt küsida, kas nad tunnevad allikaga seotud täiskasvanuid, kellega oleks informatsiooni saamiseks võimalik kohtuda. Näiteks, kas nad tunnevad mõnda kohtunikku, teadlast, kohaliku omavalitsuse töötajat või mõnda kogukonna vabatahtlikku. Kui õpilastel on selliseid tuttavaid, märkige nimed uurimisrühmade jaoks üles.
- 2. Vaadake üle informatsiooni hankimise ja dokumenteerimise juhised.** Enne seda, kui te palute õpilastel võtta ühendust infoallikatega, on oluline vaadata üle õpilaseramatu lk. 23 - 24 ära toodud juhised. Veenduge, et iga asutust külastaks informatsiooni saamiseks või intervjuu kokkuleppimiseks mitte rohkem kui üks õpilane, et te ei muutuks oma tööga hõivatud asutusele liiga suureks koormaks.
- 3. Koguge informatsiooni.** Määrake kindlaks infoallikad, mida teie klass hakkab kasutama. Seejärel jagage klass uurimisrühmadeks, kelle vahel jagage ükshaaval ära teabeallikad. Õpilaseramatu lk 24 - 29 on ära toodud nii juhised õpilaste jaoks kui ka vormid, mida tuleks kasutada informatsiooni hankimisel ja dokumenteerimisel. Vaadake need vormid koos õpilastega läbi, et olla kindel, et nad saavad aru küsimustest ja sellest, kuidas kasutada vorme vastuste ülesmärkimiseks. Võib paluda ühte või mitut täiskasvanud vabatahtlikku abistada uurimisrühmi ülesande täitmisel. Täiskasvanud peaksid õpilasi abistama, kuid nad ei tohi teha ära õpilaste tööd (*viidake Lisale A/pöörduge Lisa A poole*).

IV ETAPP

KLASSI PORTFOLIO KUJUNDAMINE

Nüüdseks peaks õpilastel olema piisavalt informatsiooni selleks, et hakata koostama projekti portfoliot. Portfolio koostamiseks soovitame järgmisi tegevusi:

- 1. Jaotage klass portfolio koostamise rühmadeks.** Jagage klass neljaks rühmaks, kellest igaüks asub koostama portfolio ühte osa nii, nagu selgitatud õpilaste käsiraamatu lk. 30-31.
- 2. Vaadake üle portfolio koostamisega seotud ülesanded.** Veendumaks, et iga portfolio rühm saaks hästi aru, milles nende ülesanne seisneb, st. mille nad peavad projekti käigus lõpuks valmistama. Selleks paluge igal rühmal lugeda läbi õpilaseramatus olev üksikasjalik ülesande kirjeldus ning vestelge nendega sel teemal.
- 3. Kasutage teavet, mida õpilased on antud teemal kogunud.** Teave, mida rühmad on kogunud, on sageli vajalik ka teistele portfolio rühmadele – jagage seda teavet. Veendumaks, et igal rühmal on olemas neile vajaminev teave:
 - a.** Paigutage iga portfoli rühm järjekorras teiste õpilaste ette istuma. Rühma liikmed peavad teiste ees istudes lugema kõigile ette küsimused ja selgitused, mille eest rühm portfoliot koostades vastutav on.

Kui kõik küsimused ja teave on ette kantud, paluge teiste rühmade liikmetel lisada kuuldule omapoolset teavet, mida arvatakse antud rühmal vaja minevat. On otstarbekas laiemat huvi pakkuv teave paberile kirjutada ja kõikidele rühmadele paljundatult välja jagada.
 - b.** Rõhutage, et iga portfolio rühm peab olemasolevat informatsiooni oma tööülesande täitmisel arvestama ja kasutama.
- 4. Portfolio koostamine.** Paluge igal rühmal koostada nende portfolio osa. Konkreetsed juhised selleks on õpilaste käsiraamatus lk. 30 - 44. Tuleb ette, et rühmal pole kogu vajaminevat teavet. Kui niisugune asi ilmneb, peaksid õpetaja, teised õpilased ja täiskasvanud vabatahtlikud abistama rühma puuduva teabe leidmisel.

MÕNI SÕNA SELLEST, MIS ON PORTFOLIO

Portfolio on õpilaste tööde eesmärgistatud ja integreeritud kollektsioon, mis on koostatud täpsete juhendite järgi. Portfolio koostamise juhtnöörid on erinevad, sõltuvalt portfolio teemast ning sellest, kuidas valmis tööd hinnatakse.

Tavaliselt on portfoliod kui sellised õpilaste poolt individuaalselt tehtud tööde kollektsioonid. Projektis “**Kodanik**” kujutab portfolio endast päevapoliitika mõjutamiseks mõeldud rühma ühistööna valminud materjali.

Projekti “**Kodanik**” portfoliote puhul on “tööde kollektsioon” teatud mõttes kriitiline mõiste. Ei portfolio stendidele välja pandud ega ka sinna juurdekuuluv lisadokumentatsioon saa sisaldada kõikmõeldavat projekti tegemise käigus kogunenud materjali. Pigem on portfolios esitatud ja süstematiseeritud materjalid näide sellest, kuidas õpilased on töö käigus oma ülesannet täitnud ning kuidas nad on suutnud kogunenud teabest kõige olulisema välja valida.

PORTFOLIO ÜLESEHITUS

Projekti nelja töörühma töötulemus võetakse lõpuks kokku portfolio koostamisega. Portfoliol on kaks osa – **stend ja dokumendikaust**. Palun lugege nende kohta käivat väga hoolikalt.

1. Stend. Stend koosneb neljast kõvemast materjalist paneelist mõõtmetega umbes 80 x 100 cm. Iga töörühm saab väljapaneku kujundamiseks ühe paneeli neljast osast. Stendi peab olema võimalik üles panna lauale, seinalle või seisma põrandale.

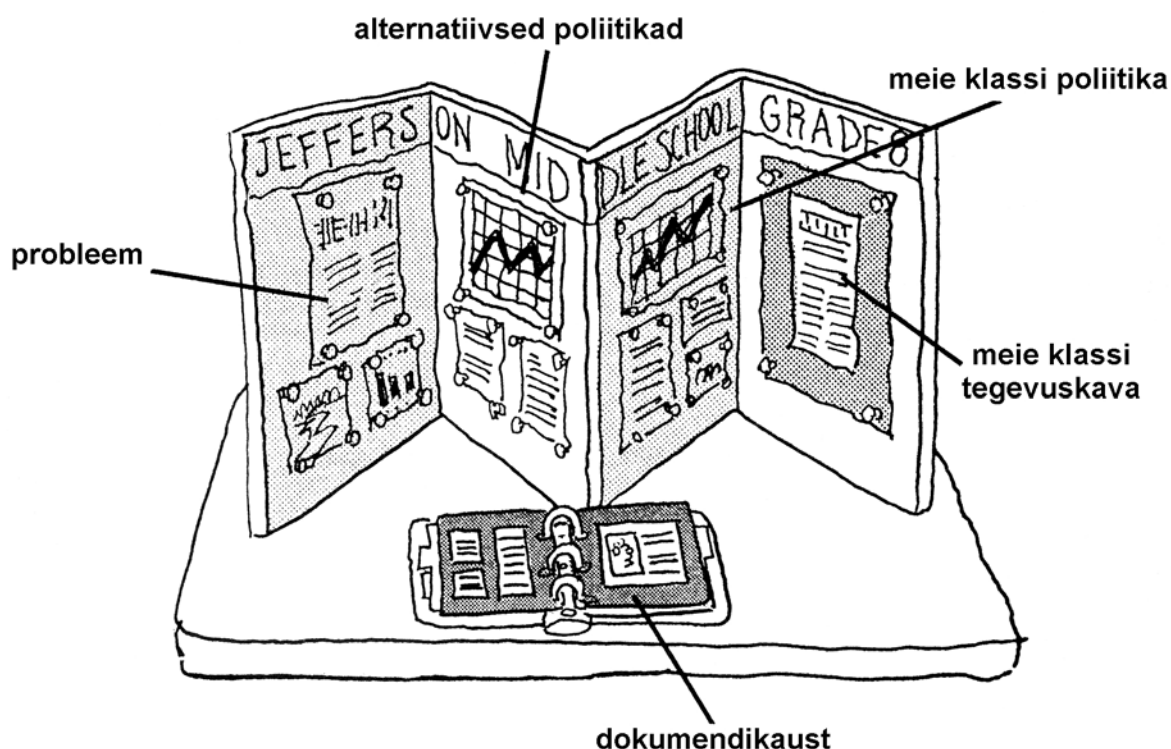
Transportimise huvides ei peaks nelja üksteise peale asetatud stendi mõõtmed olema suuremad kui 2 x 80 x 100 cm.

Stendidele paigutatavad materjalid võivad olla nii kirjutised, allikate nimekirjad, graafikud, joonised, fotod, joonistused vms.

2. Dokumendikaust. Iga rühm peab nende poolt kogutud materjalide hulgast suutma välja valida need, mis kõige paremini kajastavad (dokumenteerivad) tehtud tööd ning tutvustavad saavutatud tulemusi. Kõigi nelja töörühma materjalid tuleb koondada ühtsesse kiirkõitja mappi, mille paksus ei ületaks 5 sentimeetrit. Nelja rühma materjalide eraldamiseks üksteisest tuleb kasutada 4 erinevat värvi. Kaust peab sisaldama avalehel üldist sisukorda ning iga osa veel omaette sisuloendit.

Dokumentatsioonikaust sisaldab veel viiendatki teistest osadest erineva värviga eristatud osa, mille kohta on seletus juhendmaterjali VI etapi kirjelduses.

NB! Kõige siinkohal portfolio ja dokumentatsioonikausta kohta öelduga on eeskätt peetud silmas (ülemaalisel) konkursil osalemiseks valmistumist. Juhul kui projekti tehes ei kavatseta konkursist osa võtta, võib välja töötada omi juhendeid portfolio ja dokumendikausta koostamiseks.

V ETAPP

PORTFOLIO ESITLEMINE

Soovitame tungivalt, et iga projektiga tegelenud rühm esineks kaasõpilaste ja täiskasvanute ees oma portfoliot tutvustava suulise presentatsiooniga, mis oleks kogu projekti kulminatsiooniks.

Portfolio esitlus toimub paneesinemise vormis, kus kõik neli projektirühma esitavad kontsentreeritud kokkuvõtte oma projektiosast ning vastavad täiskasvanutest koosneva žürii täiendavatele küsimustele.

Paneelesinemise ja küsitluse kaudu saavad õpilased veel ühe avaliku esinemise ja päevapoliitika mõjutamise kogemuse. Paneelesinemise ja küsitluse üksikasjalik kirjeldus on toodud õpilaste käsiraamatus lehekülgedel 45 – 47 ning käesoleva materjali lisades F, G ja H.

Täiskasvanutest koosnev žürii võib kasutada “Paneelesinemise hindamise kriteeriume” käesoleva materjali lisas D. Õpilaste esinemise hindamise leht on lisas E.

VI ETAPP

ENESEHINNANG PROJEKTIS “KODANIK” OSALEMISEGA SAADUD KOGEMUSELE

Kui klass on portfolio koostamise lõpetanud, tuleb dokumendikausta lisada osalejate enesehinnang. Enesehinnangut andes tuleks vastata sellistele küsimustele nagu:

Mida olete sina ja su klassikaslased õppinud?

Mis nimelt õpetas ja kuidas?

Mida teeksid teisiti, kui sul tuleks koostada veel üks portfolio?

LISAD

A. JUHTNÖÖRID ÕPILASTE ABISTAMISEKS

B. PORTFOLIO NÕUETELE VASTAVUSE KONTROLLEHT

C. PORTFOLIO HINDAMISLEHT: I - IV OSA

D. SUULISE PRESENTATSIOONI HINDAMISE KRITEERIUMID

E. SUULISE PRESENTATSIOONI HINDAMISLEHT: I – IV GRUPP

F. VÕISTLUSE JUHENDAMISE MENETLUSED JA JUHTNÖÖRID

G. JUHEND ZÜRIILE: PORTFOLIO VÄLJAPANEK JA DOKUMENDIKAUST

H. JUHEND ZÜRIILE: SUULINE ETTEKANNE

I ÕPETAJA HINNANG

J. ÕPILASE HINNANG

A. JUHTNÖÖRID ÕPILASTE ABISTAMISEKS

1. Juhtnöörid õpilaste abistamiseks

- **Ülesannete ja töökäigu vaatlemine.** Selgitage õpilastele profolio arendamise etappe. Selgitage portfolio kriteeriume.
- **Info kogumine.** Tutvustage õpilastele erinevaid infoallikaid. Selgitage peamisi infokogumise meetodeid. Näiteks võite abistada õpilasi:
 - info otsimisel raamatukogust
 - telefoniraamatute kasutamisel riigi- ja eraettevõtete asukoha kindlaks määramiseks
 - elektrooniliste infoallikate leidmisel ja kasutamisel (nt Internet, elektroonilised andmebaasid), mis võivad pakkuda vajalikku infot
 - kohtumiste korraldamisel inimestega, kes on valmis oma teadmisi jagama
 - järelepärimiste kirjutamisel
 - intervjuude ettevalmistamisel
 - transpordiprobleemide lahendamisel
- **Presentatsioonide ettevalmistamine.** Juhendage õpilasi suuliste esitluste ettevalmistamisel. Korraldage ettekande peaproov.
- **Saadud kogemuse arutelu.** Aidake õpilastel koostada kirjalikku kokkuvõtet, milles nad toovad välja kursuse positiivsed jooned, kitsaskohad ning ettepanekud järgmise töö paremaks läbiviimiseks.

2. Abistamise piirangud

- **Info kogumine**
 - Ärge kirjutage kirju ega tehke telefonikõnesid õpilaste eest.
 - Ärge tehke uurimistööd - see on õpilaste ülesanne.
- **Portfolio ettevalmistamine**
 - Ärge kirjutage õpilastele portfolio jaoks valmistekste .
 - Ärge valmistage õpilastele graafikuid ega muud illustratiivset materjali.
 - Ärge otsustage portfoliosse lisatavate materjalide üle.
- **Presentatsioonide ettevalmistamine.** Ärge koostage õpilastele presentatsioone.

B. PORTFOLIO NÕUETELE VASTAVUSE KONTROLLEHT

Õpilaseraamatus sisalduv kontroll-leht, mis loetleb punkte, millele portfolio peab vastama.

NÕUDED PORTFOLIO OSADELE:

- **täielikkus**

Kas iga osa sisaldab rühmi 1–4 puuduvat materjali (õpilaseraamatu lehekülgedel 27–32)?

Kas oled lisanud rohkem informatsiooni kui tarvis?

- **selgus**

Kas portfolio on hästi üles ehitatud?

Kas portfolio tekst on selge ja keeleliselt õige?

Kas peamised väited ja seisukohad on kergesti mõistetavad?

- **informatsioon**

Kas informatsioon on adekvaatne?

Kas peamiste faktide ja ideede kohta on piisavalt teavet esitatud?

Kas esitatud informatsioon on teema käsitlemisel vajalik?

- **tugimaterjal**

Kas on toodud näiteid illustreerimaks või toetamaks peamisi väiteid?

Kas väidete ja ideede põhjendused on ammendavad?

- **joonised**

Kas joonised seonduvad vastava osa teemaga?

Kas joonised on informatiivsed? Kas kõigil joonistel on all- või pealkiri?

Kas joonised aitavad inimestel paremini probleemi mõista?

- **dokumentatsioon**

Kas portfolio põhiväited on osade kaupa dokumenteeritud?

Kas allikmaterjalid on usaldusväärsed, adekvaatsed?

Kas refereerimisel ja tsiteerimisel on allikale viidatud?

Kas dokumentatsioon vastab väljapanekule?

Kas oln valitud usaldusväärseimad ja tähtsaimad infoallikad?

- **põhiseaduslikkus**

Kas on lisatud põhiseaduse võrdluse vormi?

Kas on näidatud, et õpilase poolt pakutud strateegia pole põhiseaduse vastane?

NÕUDED PORTFOLIOLE TERVIKUNA:

- **veenvus**

Kas Sinu portfolio sisaldab probleemi tõsiduse kinnitamiseks piisavalt materjali?

Kas pakutud tegutsemisviis on suunatud otse probleemile?

Kas portfolio näitab üldsuse poolehoiu võitmise võimalikke tegevusi?

- **praktilisus**

Kas pakutud tegutsemisviis on realistlik ja praktiline?

Kas üldsuse poolehoiu saavutamine on antud plaani järgi tõenäoline?

- **kooskõlastatus**

Kas portfolio osad on omavahel seotud nii, et ei tekiks sisulisi kordusi?

Kas dokumentatsioon toetab väljapanekut?

- **hinnang tehtule**

Kas portfolio analüüsiosa näitab, et oled kursusega tõsiselt tegelenud?

Kas näitad, mida oled portfolio koostamisest õppinud?

C. PORTFOLIO HINDAMISLEHT: ESIMENE OSA

PROBLEEMI SELETAMINE

Igale kriteeriumile on võimalik anda hinne ühest viieni, mis märgib parimat tulemust. Kasuta **portfolio üldist hindamislehte** töö hindamiseks tervikuna.

1 = Kasin | 2 = Rahuldav | 3 = Hea | 4 = Väga hea | 5 = Suurepärane

	Punktid	Märkused
1. Täielikkus Kuidas on kirjeldatud <ul style="list-style-type: none">➤ probleemi levikut ja tõsidust elanikkonna hulgas➤ probleemi eest vastutavat instantsi➤ hetkel kasutusel olevat probleemikohast poliitikat➤ rahva seas levivaid probleemi puudutavaid eriarvamusi➤ erinevate vastaspoolte - üksikisikute või grupi erinevaid seisukohti, nende analüüsi		
2. Selgus <ul style="list-style-type: none">➤ hästi üles ehitatud (liigendatud ja osadeks jaotatud)➤ keeleliselt ja stiililiselt korrektne➤ tekst on üheselt mõistetav ja kergesti jälgitav		
3. Informatsioon <ul style="list-style-type: none">➤ täpne➤ adekvaatne➤ oluline		
4. Tugimaterjal <ul style="list-style-type: none">➤ põhiideede näited➤ hästi põhjendatud		

5. Joonised <ul style="list-style-type: none"> ➤ seonduvad tekstiga ➤ on sobivalt pealkirjastatud ➤ on informatiivsed ➤ laiendavad probleemi olemuse mõistmist 		
6. Dokumentatsioon <ul style="list-style-type: none"> ➤ adekvaatne ➤ usutav ➤ sisule vastav ➤ valiv 		
Summa:		

Hindaja: _____ **Kuupäev:** _____

C. PORTFOLIO HINDAMISLEHT: TEINE OSA

ALTERNATIIVSETE TEGUTSEMISVIISIDE ANALÜÜS

Igale kriteeriumile on võimalik anda hinne ühest viieni, mis märgib parimat tulemust. Kasuta **portfolio üldist hindamislehte** töö hindamiseks tervikuna.

1 = Kasin | 2 = Rahuldav | 3 = Hea | 4 = Väga hea | 5 = Suurepärane

	Punktid	Märkused
1. Täielikkus Kahe või kolme alternatiivse tegutsemisviisi kirjeldus, mis sisaldab: <ul style="list-style-type: none">➤ poolt argumente➤ vastuargumente➤ võimalikku toetusgruppi➤ võimalikke oponente		
2. Selgus <ul style="list-style-type: none">➤ hästi organiseeritud (liigendatud ja osadeks jaotatud)➤ keeleliselt ja stiililiselt korrektne➤ üheselt mõistetav ja kergesti jälgitav		
3. Informatsioon <ul style="list-style-type: none">➤ täpne➤ adekvaatne➤ oluline		
4. Tugimaterjal <ul style="list-style-type: none">➤ põhiideede näited➤ hästi põhjendatud		
5. Joonised <ul style="list-style-type: none">➤ seonduvad tekstiga➤ on sobivalt pealkirjastatud➤ on informatiivsed➤ laiendavad probleemi olemuse mõistmist		

6. Dokumentatsioon <ul style="list-style-type: none"> ➤ adekvaatne ➤ usutav ➤ vastab sisule ➤ valiv 		
Summa:		

Hindaja: _____ **Kuupäev:** _____

C. PORTFOLIO HINDAMISLEHT: KOLMAS OSA

PROBLEEMIGA TEGELEMISEKS VÄLJA PAKUTUD POLIITIKA

Igale kriteeriumile on võimalik anda hinne ühest viieni, mis märgib parimat tulemust. Kasuta **portfolio üldist hindamislehte** töö hindamiseks tervikuna.

1 = Kasin | 2 = Rahuldav | 3 = Hea | 4 = Väga hea | 5 = Suurepärane

	Punktid	Märkused
1. Täielikkus Kirjeldused, mis hõlmavad: <ul style="list-style-type: none">➤ klassi poolt soovitatavat tegutsemisviisi➤ selle häid ja halbu külgi➤ põhiseaduslikkust➤ ettepanekuid selle kohta, millised valitsuse allasutused peaksid probleemiga tegelema. Põhjendus.		
2. Selgus <ul style="list-style-type: none">➤ hästi organiseeritud (liigendatud ja osadeks jaotatud)➤ keeleliselt ja stiililiselt korrektne➤ üheselt mõistetav ja kergesti jälgitav		
3. Informatsioon <ul style="list-style-type: none">➤ täpne➤ adekvaatne➤ oluline		
4. Tugimaterjal <ul style="list-style-type: none">➤ põhiideede näited➤ hästi põhjendatud		
5. Joonised <ul style="list-style-type: none">➤ seonduvad tekstiga➤ on sobivalt pealkirjastatud➤ on informatiivsed➤ laiendavad probleemi olemuse mõistmist		

6. Dokumentatsioon <ul style="list-style-type: none"> ➤ adekvaatne ➤ usutav ➤ vastab sisule ➤ valiv 		
Summa		

Hindaja: _____ **Kuupäev:** _____

C. PORTFOLIO HINDAMISLEHT: NELJAS OSA

TEGEVUSPLAANI ARENDAMINE

Igale kriteeriumile on võimalik anda hinne ühest viieni, mis märgib parimat tulemust. Kasuta **portfolio üldist hindamislehte** töö hindamiseks tervikuna.

1 = Kasin | 2 = Rahuldav | 3 = Hea | 4 = Väga hea | 5 = Suurepärase

	Punktid	Märkused
1. Täielikkus Identifitseerimine <ul style="list-style-type: none">➤ pooldajad ühiskonnas➤ vastased ühiskonnas➤ pooldajad valitsuses➤ vastased valitsuses➤ selgitus, kuidas veenda iga gruppi antud tegutsemisviisi toetama		
2. Selgus <ul style="list-style-type: none">➤ hästi organiseeritud (liigendatud ja osadeks jaotatud)➤ keeleliselt ja stiililiselt korrektne➤ üheselt mõistetav ja kergesti jälgitav		
3. Informatsioon <ul style="list-style-type: none">➤ täpne➤ adekvaatne➤ oluline		
4. Tugimaterjal <ul style="list-style-type: none">➤ põhiideede näited➤ hästi põhjendatud		
5. Joonised <ul style="list-style-type: none">➤ seonduvad tekstiga➤ on sobivalt pealkirjastatud➤ on informatiivsed➤ laiendavad probleemi olemuse mõistmist		

6. Dokumentatsioon <ul style="list-style-type: none"> ➤ adekvaatne ➤ usutav ➤ vastab sisule ➤ valiv 		
Summa:		

Hindaja: _____ **Kuupäev:** _____

C. KOGU PORTFOLIO HINDAMISLEHT

Õpetaja _____

Klass _____

Kool _____

Igale kriteeriumile on võimalik anda hinne ühest viieni, kus viis märgib parimat tulemust.

1 = Kasin | 2 = Rahuldav | 3 = Hea | 4 = Väga hea | 5 = Suurepärane

	Punktid	Märkused
<p>1. Veenvus</p> <p>Veenab, et:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ probleem on terav ➤ välja pakutud tegusemisviis on suunatud otsevalupunktile ➤ välja pakutud tegutsemisviis on põhiseadusega kooskõlas ➤ välja pakutud tegutsemisviis leiab tõenäoliselt pooldajaid 		
<p>2. Praktilisus</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ välja pakutud tegutsemisviis on realistlik ➤ lähenemine toetuse kogumiseks on realistlik ➤ võtab arvesse võimalikke vastulööke 		
<p>3. Kooskõlastatus</p> <p>Portfolio osad</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ seonduvad ➤ ei sisalda korduvat informatsiooni 		
<p>4. Support</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ põhiideede näited ➤ hästi põhjendatud 		

PORTFOLIOLE ANTUD PUNKTIDE KOGUSUMMA

(Nelja eelneva punktisumma)

Nelja eelneva osa punktid tuleks kirjutada vastavasse lahtrisse, siis lisada kogu portfolio punktid ning arvutada kogusumma.

I osa	II osa	III osa	IV osa	Üldine	Kogusumma
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

LAHKARVAMUS

Hinnake 100 punkti süsteemis portfolio üldist kvaliteeti. Need punktid on vaid juhuks, kui tekib lahkavamus. Punktid jagunevad järgmiselt:

Suurepärane	90 – 100 punkti
Väga hea	80 – 89 punkti
Keskmine	70 – 79 punkti
Alla keskmise	0 – 69 punkti

Hindaja: _____ Kuupäev: _____

D. SUULISE PRESENTATSIOONI HINDAMISE KRITEERIUMID

Järgnevad punktid on abiks suuliste ettekannete hindamisel. Antud kriteeriumid ei kopeeri neid, mis olid mõeldud kirjalike tööde hindamiseks. Portfolio ja ettekande punktisumma on gruppide edetabelisse paigutamise aluseks.

Hinnake ettekandeid skaalal ühest viieni, võttes arvesse järgmisi punkte.

IGA RÜHMA PRESENTATSIOONI HINDAMISE KRITEERIUMID

- 1 Tähtsus.** Kas rühm valis suuliseks esituseks töö tähtsaimad punktid?
- 2 Mõistetavus.** Kas ettekanne näitas, et rühm on mõistnud:
 - probleemi olemust ja ulatust
 - alternatiivseid lahendusvariante
 - oma avalikku tegutsemisviisi
 - oma tegevusplaani?
- 3 Argumentatsioon.** Kas grupp tutvustas piisavalt oma seisukohti? Kas grupp kaitses risküsitluse ajal oma seisukohti oskuslikult?
- 4 Teadlikkus.** Kas ettekande tegijad andsid hindajaile ammendavaid vastuseid?
- 5 Rühmatöö.** Kas enamus õpilasi võttis grupitööst osa? Kas ülesannete jagamine oli selge? Kas ettekande esitajad võtsid teiste seisukohti arvesse?

SUULISE ETTEKANDE ÜLDISE HINNANGU KRITEERIUMID

- 1 Veenvus.** Kas klassi esitlus tõestas antud probleemiga tegelemise vajalikkust.
- 2 Praktilisus.** Kas soovitatud tegutsemisviis ja lähenemine toetuse saamiseks on realistlikud? Kas need võtavad arvesse võimalikke takistusi?
- 3 Kooskõlastatus.** Kas nelja presentatsioonigrupi omavaheline suhe oli selge? Kas iga järgnev portfolio tugines eelmisele ning laiendas selle temaatikat?
- 4 Mõju.** Kas presentatsioonid näitasid, et õpilased on teema üle järele mõelnud ning portfolio koostamisest õppinud?

LAHKARVAMUS

Hinnake **presentatsiooni üleüldist kvaliteeti** 100 punkti süsteemis Hinnake presentatsiooni efektiivsust, originaalsust ja loovat lähenemist.

Suurepärase	90 – 100 punkti
Väga hea	80 – 89 punkti
Keskmine	70 – 79 punkti
Alla keskmise	0 – 69 punkti

Hindaja: _____ Kuupäev: _____

E. SUULISE PRESENTATSIOONI HINDAMISLEHT: ESIMENE GRUPP

PROBLEEMI SELETAMINE

Hinnake iga kriteeriumi skaalal ühest viieni, kus viis on parim tulemus. (Kasuta iga grupi jaoks erinevat lehte). Portfolio tervikuna hindamiseks **kasuta spetsiaalset vormi**, kuhu saad märkida kõigi nelja grupi tulemused ja leida lõppsumma.

1 = Kasin | 2 = Rahuldav | 3 = Hea | 4 = Väga hea | 5 = Suurepärane

	Punktid	Märkused
1 Tähtsus. Kui palju on iga portfolio osa kohta vajalikku informatsiooni?		
2 Mõistetavus. Millise määranäi õpilased näitavad, et nad on mõistnud probleemi tõsidust ja ulatust?		
3 Argumentatsioon. Mil määral õpilased tõestasid, et probleem väärilis käsitlemist? Kui hästi nad kaitsesid oma seisukohti järgnenud riskisituatsioonis?		
4 Teadlikkus. Kuivõrd adekvaatsed olid õpilaste vastused küsimustele?		
5 Rühmatöö. Milline oli iga rühmaliiikme panus presentatsiooni elluviimiseks? Kas vastutuse jagamine oli ilmne? Kas ettekande esitajad võtsid ka teiste seisukohti arvesse?		
Summa		

Hindaja: _____ Kuupäev: _____

E. SUULISE PRESENTATSIOONI HINDAMISLEHT: TEINE GRUPP

ALTERNATIIVSETE TEGUTSEMISVIISIDE OTSIMINE

Hinnake iga kriteeriumi skaalal ühest viieni, mis on parim tulemus. (Kasuta iga grupi jaoks erinevat lehte). Kogu portfolio **hindamiseks kasuta spetsiaalset vormi**, kuhu saad märkida kõigi nelja grupi tulemused ja leida lõppsumma.

1 = Kasin | 2 = Rahuldav | 3 = Hea | 4 = Väga hea | 5 = Suurepärase

	Punktid	Märkused
1 Tähtsus. Kui palju on iga portfolio osa kohta vajalikku informatsiooni?		
2 Mõistetavus. Mil määral õpilased näitasid, et nad on mõistnud välja pakutud alternatiivsete tegutsemisviiside olemust?		
3 Argumentatsioon. Mil määral õpilased seletasid iga pakutud tegutsemisviisi häid ja halbu külgi? Kuidas suutsid õpilased oma seisukohti riskisituatsioonis toetada?		
4 Teadlikkus. Kuivõrd adekvaatsed olid õpilaste vastused küsimustele?		
5 Rühmatöö. Milline oli iga rühmaliikme panus presentatsiooni elluviimiseks? Kas vastutuse jagamine oli ilmne? Kas ettekande esitajad võtsid ka teiste seisukohti arvesse?		
Summa		

Hindaja: _____ Kuupäev: _____

E. SUULISE PRESENTATSIOONI HINDAMISLEHT: KOLMAS GRUPP

POLIITIKA VÄLJAPAKKUMINE PROBLEEMIGA TEGELEMISEKS

Hinnake iga kriteeriumi skaalal ühest viieni, mis on parim tulemus. (Kasuta iga grupi jaoks erinevat lehte). Kogu portfolio **hindamiseks kasuta spetsiaalset vormi**, kuhu saad märkida kõigi nelja grupi tulemused ja leida lõppsumma.

1 = Kasin | 2 = Rahuldav | 3 = Hea | 4 = Väga hea | 5 = Suurepärase

	Punktid	Märkused
1 Tähtsus. Kui palju on iga portfolio osa kohta vajalikku informatsiooni?		
2 Mõistetavus. Mil määral õpilased näitasid, et nad on mõistnud välja pakutud alternatiivse tegutsemisviisi olemust.		
3 Argumentatsioon. Kuivõrd suutsid õpilased veenda, et pakutud tegutsemisviis on mõistlik? Kuidas nad suutsid oma seisukohti risküsitluses kaitsta?		
4 Teadlikkus. Kuivõrd adekvaatsed olid õpilaste vastused küsimustele?		
5 Rühmatöö. Milline oli iga rühmaliikme panus presentatsiooni elluviimiseks? Kas vastutuse jagamine oli ilmne? Kas ettekande esitajad võtsid ka teiste seisukohti arvesse?		
Summa		

Hindaja: _____ Kuupäev: _____

E. . SUULISE PRESENTATSIOONI HINDAMISLEHT: NELJAS GRUPP

TEGEVUSPLAANI ARENDAMINE

Hinnake iga kriteeriumi skaalal ühest viieni, mis on parim tulemus. (Kasuta iga grupi jaoks erinevat lehte). Kogu portfolio **hindamiseks kasuta spetsiaalset vormi**, kuhu saad märkida kõigi nelja grupi tulemused ja leida lõppsumma.

1 = Kasin | 2 = Rahuldav | 3 = Hea | 4 = Väga hea | 5 = Suurepärase

	Punktid	Märkused
1. Tähtsus. Kui palju on iga portfolio osa kohta vajalikku informatsiooni?		
2. Mõistetavus. Mil määral õpilased näitasid, et nad on mõistnud samme, mis on vajalikud, et võim tegevusplaani üldse vaatluse alla võtaks?		
3. Argumentatsioon. Kuivõrd suutsid õpilased veenda, et pakutud tegutsemisviis on mõistlik? Kui veenvalt suutsid õpilased demonstreerida, et suudavad koguda toetajaid ja võita vastaseid nii elanike kui ka seadusandliku ning täidesaatva võimu hulgas? Kas nad kaitsesid oma seisukohti riskisituatsioonis adekvaatselt?		
4. Teadlikkus. Kuivõrd adekvaatsed olid õpilaste vastused küsimustele?		
5. Rühmatöö. Milline oli iga rühmaliikme panus presentatsiooni elluviimiseks? Kas vastutuse jagamine oli ilmne? Kas ettekande esitajad võtsid ka teiste seisukohti arvesse?		
Summa		

Hindaja: _____ **Kuupäev:** _____

E. KOGU SUULISE PRESENTATSIOONI HINDAMISLEHT

Õpetaja _____

Klass _____

Kool _____

Igale kriteeriumile on võimalik anda hinne ühest viieni, kus viis märgib parimat tulemust.

1 = Kasin 2 = Rahuldav 3 = Hea 4 = Väga hea 5 = Suurepärase

	Punktid	Märkused
1 Veenvus. Mil määral tõestas klassi esitlus antud probleemiga väljapakutud poliitika rakendamise vajalikkust		
2 Praktilisus. Mil määral on välja pakutud tegutsemisviis realistlik? Mil määral on lähenemine toetuse kogumiseks realistlik? Mil määral võtab see arvesse võimalikke vastulööke?		
3 Koostöö. Kas nelja presentatsioonigrupi omavaheline suhe oli selge? Kas iga järgnev ettekanne tugines eelmisele ning laiendas selle temaatikat?		
4 Mõju. Mil määral presentatsioonid näitavad, et õpilased on teemasse süvenenud? Mil määral presentatsioonid näitavad, et õpilased on portfolio koostamisest õppinud?		

KOGU PORTFOLIO HINNE

(Nelja eelneva punkti summa)

Nelja grupi punktid tuleks kirjutada vastavasse lahtrisse ning siis lisada kogu presentatsiooni punktid ja arvutada kogusumma.

I grupp	II grupp	III grupp	IV grupp	Üldine	Kogusumma

LAHKARVAMUS

Hinnake 100 punkti süsteemis klassi ettekannete üldist kvaliteeti. Need punktid on vaid juhuks, kui tekib lahkarmamus. Punktid jagunevad järgnevalt:

Suurepärase	90 – 100 punkti
Väga hea	80 – 89 punkti
Keskmine	70 – 79 punkti
Alla keskmise	0 – 69 punkti

Hindaja: _____ **Kuupäev:** _____

F. VÕISTLUSE JUHENDAMISE MENETLUSED JA JUHTNÕÖRID

Need menetlused ja juhtnõõrid väljendavad Jaan Tõnissoni Instituudi kodanikuhariduse keskuse pingutusi projekti „Kodanik“ võistluste läbi viimise ühtse struktuuri välja töötamisel ja kindlustamisel. Oleme püüdnud menetlused ja juhtnõõrid muuta nii selgeks, täpseks ja kasulikuks kui võimalik. Usume, et kõik projektis osalejad hindavad selgelt sõnastatud juhtnõõre ning muutumatuid portfolio hindamise menetlusi ja kriteeriume.

- 1. Juhendite levitamine.** Iga komplekt koosneb õpetaja käsiraamatust ja 30 õpilase raamatust.
- 2. Projektirühma kirjeldus.** Kodanikuprojekti eesmärk on õhutada võimalikult suurt osa õpilaskonnast selles osalema. Erilist rõhku pannakse kogu klassi tegevusse kaasamisele. Et portfolio koostamises teistega võistelda, peab projektirühm vastama järgmistele nõuetele:
 - rühm on moodustatud lähtudes kooli tavaelust, mitte võistlusel osalemise eesmärgil komplekteeritud.
 - projektitöö on ideaalsel juhul integreeritud kooli õppekavva – moodustab osa õppetööst ajaloos, ühiskonnaõpetuses või mõne muu õppeaine ainekavast.
 - Kõigi programmis osalejate nimed on kantud juhendaja päevikusse.
- 3. Tunnistused.** Igale programmis osaleja saab tunnistuse. Tunnistust, mis on Lisas L, võib paljundada, et seda õpilastele projekti lõppedes jagada. Soovi korral võib kodanikuhariduse keskusest tellida trükitud sertifikaate. Selleks helistage numbril 6263154 või saatke kodanikuhariduse keskusele e-mail (sulev@jti.ee; piret@jti.ee). Õpetaja peaks hoolitsema selle eest, et tunnistused oleksid allkirjastatud riigi või kohaliku seadusandliku võimu esindaja või mõne muu prominentse ametniku poolt.

VÕISTLUSE KORRALDUS

Valmis portfoliod hinnatakse õpilaste juuresolekuta. Siiski võivad klassid teha žüriile suulisi ettekandeid ja vastata kohtunike küsimustele.

- 1. Portfolio.** Portfolio koosneb kahest osast: **stendist** ja **dokumendikaustast**.
 - **Stendile** peaks olema üles pandud:
 - neli (4) tahvlit, mille mõõtmed ei ületa 2 x 80 x 100 cm piiri. Igal rühm saab oma töö esitlemiseks ühe tahvli.
 - (a) nõutud teemade kirjalik kokkuvõte
 - (b) joonised ja muu illustreeriv materjal
 - (c) kasutatud allikate nimekiri.
 - **Dokumentatsioon** koosneb:
 - viiest (5) kiirkõitjasse paigutatud osast (paksusega kuni 5 cm), mis peavad üksteisest eri värvi lehtedega eraldatud olema
 - portfolio üldisest sisukorrast ja eraldi osade sisukordadest
 - konkreetse rühma uurimisstööd kõige paremini illustreerivate või dokumenteerivate materjalide koopiatest

- viiendast osast, mis sisaldab klassi hinnangut kogemusele.

2. Suuline ettekanne. Kuigi ettekanded ei ole kohustuslikud, võivad need siiski osutada väärtuslikuks kogemuseks, mistõttu õpetajad peaksid õpilasi presentatsioonidega esinema õhutama. Ettekande võib teha teistele klassidele, lapsevanematele või muudele gruppidele nagu kooli hoolekogu, kohaliku omavalitsuse töötajad jne. Tegevus annab õpilastele väärtusliku kogemuse, milles nad praktiseerivad oma ideede esitlemist ja kuulajaskonna veenmist päevakajalistes poliitilises küsimustes. *V Aste: portfolio esitlemine* õpilase raamatu lehekülgedel 36-37 toob välja menetslused ja eesmärgid, mida silmas pidada.

- Iga klass on jagatud nelja rühma, iga rühm tegeleb portfolio ühe osaga.
- Iga eelnimetatud rühm valmistab ette 4-minutilise ettekande. Seejärel vastavad õpilased 6 minuti jooksul žürii küsimustele. Üks korraldajaist jälgib kella ning annab nii õpilastele kui kohtunikele teada, kui aega on jäänud veel üks minut.
- Märkmteid võib kasutada vaid 4-minutilise presentatsiooni ajal.
- Õpilased võivad portfolio väljapanekule viidata nii ettekande kui ka küsimustele vastamise ajal.

Ajajälgija. Ta ei tohiks kuuluda žüriisse. Ajajälgija peab iga rühma puhul rangelt 10-minutilise ajalimiiti järgima: 4 minutit ettekande ja 6 minutit küsimuste jaoks. Ajajälgijad annavad kaarti tõstes rühmale vaikselt teada, kui ettekande lõpuni on jäänud üks minut ja žüriile, kui küsimuste esitamise lõpuni on jäänud üks minut. Kui aeg on läbi, peatab ajajälgija tegevuse hüüdega “Aeg!”.

Ajapiiranguid tuleb järgida väga täpselt. Küll aga võib žürii oma äranägemise järgi anda lisa-aega, kui seda mingil põhjusel on märkimisväärselt palju kaotsi läinud. Näiteks kui žürii liige on kulutanud liialt aega küsimisele, võib õpilastele anda rohkem aega sellele vastamiseks.

3. Žürii valimine. Järgnev informatsioon võib tulla kasuks juhul, kui võtate enda peale žürii kokkupanemise.

- Iga viie portfolio kohta peab olema üks kolmeliikmeline žürii.
- Žüriiliikmed peaksid olema kursis poliitika ja selle mehhanismidega, igapäevaste probleemidega paikkonnas, sotsiaalainete õpetamisega koolis ning inimeste ühiskondliku aktiivsusega.
- Kohtunike seas peaks olema tuntud ja teadlikke kodanikke nii era- kui avalikust sektorist. Liikmete mitmekesine valik tagab žürii pädevusele. Võiksite kaaluda järgnevaid allikaid: kohalikud sotsiaalainete õpetajad, pensionile läinud sotsiaallainete õpetajad, ametisse nimetatud või valitud ametnikud, ajakirjanikud, advokaadid, kohtunikud, õiguskaitsjad, ülikooli politoloogia ja õiguse õppejõud jne. Žüriiliikmeid võib värvata kohalikest, (maakondlikest) või üleriiklikest valitsusasutustest

4. Matejalid. Õpetaja jagab igale žürii liikmele sobiva arvu järgnevaid materjale:

- Juhend žüriile: Portfolio väljapanek ja dokumentatsiooni mapp. (Lisa G)
- Portfolio hindamislehed (Lisa C)
 - Portfolio osa hindamisleht – üks iga osa kohta
 - Kogu portfolio hindamisleht
 - Üks õpik

Kui õpilased teevad ka suulisi ettekandeid, on lisaks tarvis:

- Juhend žüriile: Suuline ettekanne (Lisa H)
- Suulise ettekande hindamise kriteeriumid (Lisa D)
- Suulise presentatsiooni hindamislehed (Lisa E – soovitavalt trükitud teist värvi lehtedele kui portfolio osade hindamisleht)
 - Suulise presentatsiooni rühma hindamisleht – üks leht iga rühma kohta
 - Kogu presentatsiooni hindamisleht

5. Hindamine. Korraldage žüriile juhendav koosolek, mille käigus vaatate üle projekti eesmärgid. Pöörake erilist tähelepanu põhikooliõpilaste iseloomule ja ootustele, mis žürii neile on pannud.

Vaadake veel kord üle:

- Juhend žüriile: Portfolio väljapanek ja dokumendikaust. (Lisa G)
- Portfolio hindamislehed (Lisa C)
 - Portfolio osa hindamisleht
 - Kogu portfolio hindamisleht

Kui õpilased teevad presentatsioone, vaadake üle ka järgnev:

- Juhend žüriile: suuline ettekanne (Lisa H)
- Suulise presentatsiooni hindamislehed (Lisa – E)
 - Suulise presentatsiooni rühma hindamisleht
 - Kogu presentatsiooni hindamisleht

Rõhutage, et žürii peab õpilastele andma positiivset tagasisidet ning nõuandeid, kuidas oleks võinud portfolio või suulise ettekande veelgi paremini koostada.

Nagu üldises juhendis kirjas, peaks umbes iga viie portfolio kohta olema üks žürii. *Iga portfolio hindamise peale kulub umbes 45 minutit. Iga suuline presentatsioon kestab umbes ühe tunni.*

Näiteks, 17 portfolio jaoks on vaja vähemalt kolme kolmeliikmelist žüriikoosseisu. Kaks žüriikoosseisu hindavad seega kuus portfoliot ja üks koosseis viis portfoliot.

Juhul kui peate kasutama rohkem kui ühte žüriikoosseisu, paluge igal koosseisul identifitseerida enim punkte kogunud töö. Seejärel valige kolm žüriiliiget erinevatest koosseisudest ning laske neil parimad portfoliod uuest hinnata, mille tulemusel määratakse esimese, teise ja kolmanda koha lõplik järjestus.

Hindamise lõppedes korjake hindamislehed kokku. Pidage silmas, et teieni on jõudnud kõik välja jagatud lehed ning kontrollige nende loetavust ja täielikkust.

Kontrollige, et oleksid olemas ka kõik hindamislehed. Kui toimusid ka suulised ettekanded, vaadake üle iga kohtuniku Suulise ettekande hindamislehed. Seejuures peaks abiks olema paari-kolme liikmeline hindamisgrupp. Kui kõigi materjalide olemasolu on kontrollitud, täitke järgnevad sammud:

- Kandke žürii punktid kogu portfoli hindamislehtedele

- kui tehti suulisi ettekandeid, kandke žürii punktid kogu suulise presentatsiooni hindamislehtedele
 - arvutage kokku ja kontrollige üle punktisummad Kogu portfolio hindamislehtedel (ja kogu suulise ettekande hindamislehtedel, kui võimalik)
 - liitke punktid kokku - suurima summa kogunu on võitja
 - kui seis jääb viiki, kasutage võitja välja selgitamiseks lisaküsimuse punkte
- 6 Tulemuste selgumine.** Tehke kõigile osalejatele konkursi tulemused teatavaks.
- Andke allkirjastatud sertifikaadid kõigile võistlusest osalenuile
 - Kui võimalik, korraldage spetsiaalne autasustamiseremoonia ja paluge mõni prominentne juhtisik võitjaid autasustama.

G. JUHEND ŽÜRIILE:

PORTFOLIO VÄLJAPANEK JA DOKUMENTIKAUST

VÕISTLUSE VORM

Põhikoolide kodanikuhariduse projekt kulmineerub võistlusega. Klassid on määratlenud mõne terava poliitilise probleemi, seda analüüsinud ning teinud omapoolsed ettepanekud lahenduse leidmiseks.

Pärast probleemi määratlemist jagunes klass neljaks uurimiserühmaks. Rühmad alustasid info kogumist raamatukogudest, ajakirjandusest, raadiost ja televisioonist, samuti küsitleti professoreid, õpetlasi, advokaate, kohtunikke, ühiskondlike organisatsioonide liikmeid, huvigruppe, seadusandlikke organeid ja valitsusasutusi.

PORTFOLIO

Seejärel koostas klass kogutud info põhjal portfolio. Klass jagunes neljaks nii, et iga rühm vastutas ühe portfolio osa eest.

I rühma ülesanne: Selgitage, miks on klassi poolt valitud probleem tõsine ja miks peaks valitsus sellega tegelema.

II rühma ülesanne: Hinnake alternatiivseid tegutsemisviise, mida on probleemi lahendamisel proovitud või selleks soovitatud.

III rühma ülesanne: Arendage probleemi lahendamiseks avalik tegutsemisviis ja kaitske seda.

IV rühma ülesanne: Töötage välja tegevusplaan, mis veenaks võimu soovitatud tegutsemisviisi rakendama.

Portfoli koosneb kahest osast: väljapanekust ja dokumentatsioonist. Kõik rühmad olid vastutavad kummagi osa arendamise eest.

VÄLJAPANEK

Kogu väljapanek on neljal tahvil, mille mõõtmed ei ületa 80 x 100 cm piiri. Igal rühmal on oma töö esitlemiseks üks tahvel.

DOKUMENTATSIOON

Dokumentatsiooni osa sisaldab materjale, mis uurimistööd kõige paremini dokumenteerib või illustreerib. Kõigi nelja rühma materjalid tuleb paigutada kiirkõitjasse, mille paksus ei ületa 5 cm. Iga osa jaoks peab olema sisukord. Dokumentatsiooni viies osa sisaldab klassi hinnangut kogemusele. Selle osa eest vastutab terve klass.

Nõuete detailsemaks kirjelduseks vaata õpilaseraamatust lk 32 – 44.

HINDAMISE KRITEERIUMID

IGA PORTFOLIO OSA

Iga portfolio osa hindamine põhineb järgmistel kriteeriumitel:

- Täielikkus
- Põhiseaduslikkus (kehtib 3. rühmale, kuulub Täielikkuse kriteeriumi juurde)
- Selgus
- Informatsioon
- Abimaterjalid
- Joonised
- Dokumentatsioon

KOGU PORTFOLIO HINDAMINE

- Kogu portfolio hindamine põhineb järgmistel kriteeriumitel:
- Veenvus
- Praktilisus
- Kooskõlastatus
- Mõju

Hindamislehed selgitavad nõudmisi täpsemalt.

Iga kohtunik hindab kõiki punkte skaalal 1-5, kus "5" märgib parimat tulemust. Portfolio osade ja kogu portfolio hindamiseks on eraldi lehed. Juba täidetud hindamislehti võib säilitada ja neid järgnevate tööde hindamisel vaadata. Kui näiteks peale paari portfolio hindamist žürii leiab, et on olnud liiga range või leebe, võib juba antud punkte korrigeerida. Žüriil on lubatud hindamisküsimuses omavahel konsulteerida. Žüriiliikmete arvamus ei pea punktide seisukohalt ühtima.

Peale põhiliste kriteeriumide võib žürii hinnata ka portfolio üldist taset. Need punktid võetakse arvesse vaid sel juhul, kui kaks klassi on kogunud sama arvu punkte. Nende punktide lisamisel arvutatakse kogusumma ja kuulutatakse välja võitja.

Punktid jagunevad järgmiselt:

Suurepärane	90 – 100 punkti
Väga hea	80 – 89 punkti
Keskmine	70 – 79 punkti
Alla keskmise	0 – 69 punkti

TAGASISIDE

Klass suhtub tähelepanelikult kõikidesse ettepanekutesse ja soovitusesse, mis aitab nende tulemusi edaspidi parandada. See on õpilaste jaoks suurepärase võimalus õppida tulevikus sarnaseid vigu vältima ja parandada osavõttu kodanikualgatusest.

H. JUHEND ŽÜRIILE: SUULINE ETTEKANNE

VÕISTLUSE VORM

Põhikoolide kodanikuhariduse projekt kulmineerub võistlusega. Klassid on määratlenud mõne terava poliitilise probleemi, seda analüüsinud ning teinud omapoolsed ettepanekud lahenduse leidmiseks.

Peale probleemi määratlemist jagunes klass neljaks uurimisrühmaks. Rühmad alustasid info kogumist raamatukogudest, ajakirjandusest, raadiost ja televisioonist, samuti küsitleti professoreid, õpetlasi, advokaate, kohtunikke, ühiskondlike organisatsioonide liikmeid, huvigruppe, seadusandlikke organeid ja valitsusasutusi.

PORTFOLIO

Seejärel koostas klass kogutud info põhjal portfolio. Klass jagunes neljaks nii, et iga rühm vastutas ühe portfolio osa eest.

I rühma ülesanne: Selgitage, miks on klassi poolt valitud probleem tõsine ja miks peaks võim sellega tegelema.

II rühma ülesanne: Hinnake alternatiivseid tegutsemisviise, mida on probleemi lahendamisel proovitud või selleks soovitatud.

III rühma ülesanne: Arendage probleemi lahendamiseks avalik tegutsemisviis ja kaitske seda.

IV rühma ülesanne: Töötage välja tegevusplaan, mis veenaks valitsust soovitatud tegutsemisviisi kasutusele võtma.

Portfolio koosneb kahest osast: väljapanekust ja dokumentatsioonist. Kõik rühmad olid vastutavad kummagi osa arendamise eest.

SUULISE PRESENTATSIOONI MENETLUSED

Portfolio suulise ettekande mõte on anda õpilastele kogemus, kus nad saavad esitleda ja kaitsa avalikku poliitikat puudutavaid põhjendatud arvamusi.

Iga võistlusel osalev klass on jagatud nelja rühma nii, et üks rühm on vastutav ühe portfolio osa eest. Iga rühm teeb žüriile 4-minutilise ettekande. Seejärel vastavad nad 6 minuti jooksul žürii küsimustele. Kogu esineb rühm seega 10 minutit.

SUULISE ETTEKANDE ALUSTAMINE

Enne ettekande kuulamist tutvub žürii portfolioga ja valmistab küsimused ette. Suulise ettekande juures portfolio taset ei arvestata

Enne esimese ettekande kuulamist lepib žürii kokku, kes kolmest liikmest on žürii esimees. Žürii esitleb end õpilastele ja palub siis esimesel rühmal end tutvustada. Alustuseks palub žürii rühmal käsitlemisele tulev probleem teatavaks teha. See hetk tähistab 4-minutilise presentatsiooni algust.

Teisel, kolmandal ja neljandal rühmal palub žürii teatavaks teha vastava rühma poolt käsitletava teema.

Õpilasi on informeeritud sellest, et ettevalmistatud esinemisel tuleb keskenduda olulisimale nende väljapanekus. Stendilt sõna-sõnaline maha lugemine on keelatud. Õpilasi on seisukohtade rõhutamiseks või selgitamiseks innustatud graafilist materjali kasutama. Ettekande selles osas on lubatud kasutada nii märkmeid kui tahvlil olevaid materjale.

KÜSITLUS

Peale suulist ettekannet esitab žürii kuue minuti jooksul rühmale küsimusi. Selles osas on õpilastel võimalus väljaöeldud seisukohti kaitsta, laiendada ja selgitada. Küsimuste esitamine on žürii töös kõige keerulisem ülesanne. Küsimused tuleb selgelt formuleerida. Mitmeosalistest küsimustest tuleks hoiduda. Parem on see jaotada mitmeks osaküsimuseks, millele õpilasel on enne järgmise osa juurde siirdumist võimalik vastata. Viimase minuti jooksul (sellest annab ajamõõtja märku) tuleks esitada pigem kokkuvõtvaid küsimusi või paluda rühmal öelda lõppsõna. Küsimustele vastamise ajal võivad õpilased viidata väljapanekule. Ettekande selles osas on märkmete kasutamine keelatud.

Soovitused küsitluse läbiviimiseks:

1. Paluge õpilastel selgitada või laiendada ettekandes välja toodud punkte. Olge seejuures pigem hea tulemuse saamist soodustav kui takistav!
2. Paluge õpilastel tuua ettekandes märgitud punktidele selgitavaid näiteid.
3. Algatege arutelu, mille käigus õpilased kaitsevad ühte oma põhiväidetest.
4. Paluge õpilastel selgitada, mida nad on projektis õppinud? Milliseid probleeme tekkis? Millised olid peamised põhimõtted ja ideed, mis tekkisid probleemiga tegelemisest?
5. Esitage enamus küsimustest kogu rühmale.

TAGASISIDE

Klass suhtub tähelepanelikult kõikidesse ettepanekutesse ja soovitustesse, mis aitab nende tulemusi edaspidi parandada. See on õpilaste jaoks suurepärase võimalus õppida tulevikus sarnaseid vigu vältima ja tõhustada osalemist kodanikualgatustes.

HINDAMISE KRITEERIUMID

Suuliste ettekannete puhul *hindab žürii iga rühma* järgmiste kriteeriumide alusel: **tähtsus, mõistetavus, argumentatsioon, teadlikkus ja rühmatöö**. Klassi presentatsiooni *tervikuna* hindab žürii järgmiste tunnuste põhjal: **veenvus, praktilisus, koostöö, tagasiside**. Need kriteeriumid on põhjalikult seletatud suulise ettekande hindamislehtedel. Kogu hindamisprotsessi jooksul peaksid žüriiliikmed hoolikalt jälgima, et hindamine toimuks üheksa kriteeriumi alusel ega oleks mõjutatud kujunevast edetabelist. Õpilaste välimus ja riietus ei tohi mõjutada hinnet!

Iga kohtunik hindab kõiki punkte skaalal 1-5(plusse ja miinuseid kasutada ei ole lubatud), kus "5" märgib parimat tulemust. Žürii peab hindamiseks valima õige lehe. Enne ettekande hindamist tuleb žüriiliikmeil veenduda, et nad on valinud õige hindamislehe. Klassi ettekannete lõppedes tuleb punktid kanda kogu ettekande hindamislehele ja arvutada kogusumma.

Kohtunikud võivad hindamisküsimustes omavahel nõu pidada, kuid nad ei pea saavutama üksmeelt.

Peale põhiliste kriteeriumide võib žürii hinnata ka ettekande üldist taset. Need punktid võetakse arvesse vaid sel juhul, kui kaks klassi on kogunud sama arvu punkte. Nende punktide lisamisel arvutatakse kogusumma ja kuulutatakse välja võitja.

Punktid jagunevad järgmiselt:

Suurepärane	90 – 100 punkti
Väga hea	80 – 89 punkti
Keskmine	70 – 79 punkti
Alla keskmise	0 – 69 punkti

I ÕPETAJA HINNANG

Palun märkige ära, millistele järgmistest lõpptulemustest jõudis enamus programmis osalenud õpilastest. Vaadake ette antud variandid üle ning tehke vajadusel täiendusi.

- saavad avaliku võimu poliitikast paremini aru
- tunnetavad paremini ühiskondlikke probleeme
- oskavad infoallikaid otsida
- oskavad infoallikaid kasutada
- tunnevad viisi, kuidas üheskoos probleemi lahendada
- tunnetavad oma rolli ühiskondliku elu korraldamisel
- omavad paremat arusaamist valitsuse tööst
- omavad teadmisi ühiskonna gruppidest, kes tegelevad probleemide lahendamisega
- suhtuvad võimu mõistvamalt kui varem
- näevad portfolios kommunikatsiooni- ja mõjutusvahendit
- _____
- _____

Palun märkige, kuivõrd nõustute järgmiste kodanikuprojekti puudutavate väidetega. Hindamisskaala on järgmine:

4 = olen täiesti nõus | 3 = nõustun | 2 = ei ole nõus | 1 = ei ole üldse nõus

1. Õpikuülesannete raskusaste oli õpilastele sobiv. _____
2. Õpikuülesanded aitasid portfolio kasutamisele kaasa. _____
3. Portfolio instruksioonid ja juhtnõõrid olid selged. _____
4. Hindamiskriteeriumid olid õiglasel ja mõistlikud. _____
5. See programm julgustab õpilasi ühiskondlike organisatsioonidega tutvuma ning nende kaudu infot koguma. _____
6. Programm aitab õpilastel mõista, kuidas nende tegevus võib valitsust mõjutada. _____
7. Kas soovite järgmistes kodanikuprojektides osaleda?

Jah _____

Ei _____

Kui ei, siis miks?

8. Kas soovitate kodanikuprojekti teistele õpetajatele?

Jah _____

Ei _____

Kui ei, siis miks?

9. Millised on programmi tugevad küljed?

10. Millised on programmi nõrgad küljed?

11. Millised on Teie ettepanekud programmi täiustamiseks?

12. Millised klassid osalesid? _____

13. Mis oli(d) Teie kursus(t)e nimi (nimed)? _____

14. Mitu protsenti Teie klassi(de) õpilastest kuulub rassilisse või etnilisse vähemusgruppi?

_____ 0% - 5%

_____ 6% - 10%

_____ 11% - 20%

_____ 21% -40%

_____ 41% - 60%

_____ 61% ja rohkem

15. Millised omadused iseloomustavad klassi (klasse), millega töötasite?

_____ andekad

_____ õpiraskustega

_____ väga hea õppeedukusega

_____ keskmise õppeedukusega

_____ tavalised

_____ kakskeelsete õpilastega klass

_____ eriõppega

_____ muu: _____

16. Kuidas võib nimetada kooli asukohta?

_____ linn

_____ äärelinn

_____ maapiirkond

_____ muu (palun täpsustage) _____

Kool: _____ Nimi (valikuline) _____

Klass: _____

J. ÕPILASE HINNANG

Teie hinnang seni tehtud tööle oleks kodanikuprojekti “**We the People...**” arendamisel suureks abiks. Palun märkige, kuivõrd nõustute järgmiste kodanikuprojekti “we the people...” puudutavate väidetega. Hindamisskaala on järgmine:

4 = olen täiesti nõus | 3 = nõustun | 2 = ei ole nõus | 1 = ei ole üldse nõus

1. Mõistan avaliku võimu poliitikat paremini. _____
2. Tunnetan ühiskondlikke probleeme paremini _____
3. Oskan endisest paremini probleemide lahendamisel teistega koostööd teha. _____
4. Olen parandanud infoallikate valimise ja kasutamise oskust. _____
5. Olen avastanud, et minu tegevus võib ühiskonna elule mõju avaldada. _____
6. Mul on võimuesindajate tööst parem arusaamine kui varem. _____
7. Olen õppinud, kuidas ühiskondlikus eluskaasa lüüa. _____
8. Oman rohkem teadmisi ühiskonnagrupidest, kes tegelevad probleemide lahendamisega. _____
9. Suhtun võimuesindustesse mõistvamalt kui varem. _____
10. Arvan portfolio kommunikatsiooni- ja mõjutusvahendite hulka. _____
11. Mis sulle programmis kõige rohkem meeldis?

12. Milliseid muudatusi teeksid programmis?

Kool: _____ Nimi (valikuline) _____

Klass: _____

Palun anna täidetud ankeet õpetajale.

K. ANKEETIDE VORMIDE NÄIDISED

Märkus õpetajale:

Veenduge, et õpilased oskavad ankeete kasutada. Õpilased võivad täita raamatus olevaid ankeete või Lisast K tehtud paljundusi.

1. Probleemi määratlemise ja analüüsi vorm
2. Intervjuu vorm
3. Kirjaliku allika vorm
4. Raadio/televisiooni jälgimise vorm
5. Informatsioon trükistest – dokumenteerimisvorm
6. Informatsioon kirjavahetusest – dokumenteerimisvorm
7. Valitud poliitika põhiseaduse ja teiste seadustega kooskõlas olemise kontrolli vorm

PROBLEEMI MÄÄRATLEMISE JA ANALÜÜSI VORM

Rühmaliikmete nimed _____

Kuupäev _____

Probleem _____

1. Kas see on probleem, mida lisaks sinule peavad oluliseks ka teised sinu kogukonna liikmed? Miks?

2. Millise tasandi valitsuse või valitsusasutuse pädevusse kuulub selle probleemi lahendamine?

3. Kas valitsusel on olemas poliitika selle probleemi lahendamiseks? Milline see poliitika on/ Milles see seisneb?

Kui poliitika on olemas, siis vastake palun järgmistele küsimustele:

- Mis on selle poliitika tugevad ja nõrgad küljed?

- Kuidas saaks seda parandada?

- Kas see poliitika tuleks asendada uuega? Miks?

- Kas teie kogukonnas on lahtarvamusi antud poliitika osas? Kui jah, siis milliseid?

4. Kust oleks teil võimalik saada rohkem informatsiooni selle probleemi kohta, samuti selle kohta, milline on erinevate üksikisikute ja rühmade suhtumine antud probleemi?

5. Kas teie kogukonnas on teisi probleeme, mida teie arvates klassil võiks olla kasulik uurida? Millised need on?

INTERVJUU VORM

Teie nimi _____ Kuupäev _____

Probleem _____

1. Intervjueeritava isiku nimi _____

Tema roll kogukonnas _____

(näiteks äriinimene, pensionär, lapsevanem, üliõpilane, kogukonna vabatahtlik) **Märkus:** Kui isik ei soovi, et tema nimi ära tuuakse, respektteerige tema privaatsust ja märkige ainult isiku roll kogukonnas.

2. Rääkige intervjueeritavale probleemist, mida te uurite. Seejärel esitage alljärgnevad küsimused. **Kirjutage üles** saadud vastused.

3. Kas see probleem on teie meelest tähtis? Miks?

a. Kas te arvate, et ka kogukonna teised liikmed peavad seda probleemi tähtsaks? Miks?

b. Kas valitsusel on olemas poliitika antud probleemiga tegelemiseks? Milline see on?

Kui poliitika on olemas, siis vastake palun järgmistele küsimustele:

- Mis on selle poliitika tugevad küljed?

- Millised on selle poliitika nõrgad küljed?

- Kuidas seda poliitikat saaks parandada?

- Kas see poliitika tuleks asendada uuega? Miks?

- Kas teie kogukonnas on lahkarvamusi antud poliitika osas? Kui jah, siis milliseid?

- c. Kust oleks minul (või minu klassil) võimalik saada rohkem informatsiooni selle probleemi kohta ja erinevate seisukohtade kohta, mis inimestel selle probleemi osas on.

KIRJALIKU ALLIKA VORM

Teie nimi _____ **Kuupäev** _____

Probleem _____

Trükise nimetus ja kuupäev _____

Artikli pealkiri: _____

1. Artiklis probleemi suhtes võetud seisukoht

2. Seisukoha põhipunktid

3. Kas allika arvates on valitsusel praegu olemas poliitika selle probleemi lahendamiseks?
Milles see poliitika seisneb?

Kui poliitika on olemas, siis vastake palun järgmistele küsimustele:

- Mis on selle poliitika tugevad küljed?

- Millised on selle poliitika nõrgad kohad?

- Kuidas seda poliitikat saaks parandada?

- Kas see poliitika tuleks asendada uuega? Miks?

- Kas teie kogukonnas on lahkavamus antud poliitika osas? Kui jah, siis milliseid?

RAADIO/TELEVISIOONI JÄLGIMISE VORM

Teie nimi _____ Kuupäev _____ Kellaeg _____

Probleem _____

1. **Informatsiooni allikas** (see võib olla televisiooni või raadio uudistesaaade, dokumentaalfilm, intervjuu, vestlussaade või mõni muu saade probleemi kohta.)

Kuulates või vaadates saadet, püüdke vastata järgmistele küsimustele:

2. Kas see on probleem, mida peetakse tähtsaks? Miks?

3. Kas valitsusel on praegu olemas poliitika selle probleemi lahendamiseks? Milline see on?

- Mis on selle poliitika tugevad küljed?

- Millised on selle poliitika nõrgad kohad?

- Kuidas seda poliitikat saaks parandada?

- Kas see poliitika tuleks asendada uuega? Miks?

- Kas teie kogukonnas on lahkavamus antud poliitika osas? Kui jah, siis milliseid?

INFORMATSIOON TRÜKISTEST – DOKUMENTEERIMISVORM

Uurimisrühma liikme(te) nimi (nimed) _____

Kuupäev _____

Külastatud raamatukogu, ametiasutuse, esinduse või internetilehekülje nimi

Uuritav probleem _____

1. Informatsiooni allikas.

- a. Publikatsiooni nimi _____
- b. Autor (kui on märgitud) _____
- c. Publikatsiooni kuupäev _____

2. Märkige publikatsioonist üles see informatsioon, mis aitab teil vastata alljärgnevatest küsimustest võimalikult paljudele.

- a. Kui tõsine on antud probleem meie kodukohas? _____

- b. Kui laialt on antud probleem levinud meie maakonnas või riigis tervikuna? _____

- c. Milline alljärgnevatest vastustest on teie arvates õige?
 - Selle probleemi lahendamiseks pole olemas seadust ega poliitikat.

Jah..... Ei.....

- Seadus selle probleemi lahendamiseks ei ole adekvaatne/asjakohane.

Jah..... Ei.....

- Seadus probleemiga tegelemiseks on adekvaatne/asjakohane, kuid seda on halvasti rakendatud/ellu viidud.

Jah..... Ei.....

- d. Kas on olemas valitsemistasandid või valitsusasutused, kes vastutavad selle probleemi lahendamise eest? Millised need on? Mida nad antud probleemiga ette võtavad? _____

- e. Kas meie kogukonnas on laharvamusi selle poliitika suhtes või antud probleemi lahendamisviisi suhtes? Millised need on? _____

f. Kes on tähtsamad isikud, rühmad või organisatsioonid, kes väljendavad oma arvamust probleemi kohta? _____

• Miks nad on probleemist huvitatud? _____

• Millised on nende seisukohad? _____

• Mis on nende seisukoha tugevad ja nõrgad küljed? _____

• Kuidas nad püüavad mõjutada valitsust, et see aktsepteeriks nende seisukohti probleemi lahendamisel? _____

g. Kuidas oleks minul ja minu klassikaaslastel võimalik saada rohkem informatsiooni nende seisukohtade kohta?

**INFORMATSIOON KIRJAVAHETUSEST VÕI INTERVJUDEST –
DOKUMENTEERIMISVORM**

Uurimisrühma liikme(te) nimi (nimed) _____

Kuupäev _____

Uuritav probleem _____

1. **Informatsiooni allikas** (Lisage isiku nimi, kes teid informatsiooniga varustas. Vajadusel lisage isiku ametinimetus ja selle rühma või organisatsiooni nimi, keda ta esindab.)

Nimi _____

Ametinimetus ja organisatsioon _____

Address _____

Telefon _____

2. **Informatsioonipäring probleemi kohta.** Pärast iseenda tutvustamist kirja teel või telefonis (nagu on soovitatud lk. 19), küsige vastuseid alljärgnevatele küsimustele.

- a. Kui tõsine on antud probleem meie kogukonnas? _____
b. Kui laialt on antud probleem levinud meie maakonnas või riigis tervikuna?

- c. Miks peaks selle probleemi lahendamise tegelema valitsus? Kes veel peaks võtma endale vastutuse selle probleemi lahendamise eest? Miks?

- d. Millised alljärgnevast vastustest on teie arvates õiged?

- Selle probleemi lahendamiseks pole olemas seadust ega poliitikat.

Jah..... Ei.....

- Seadus selle probleemi lahendamiseks ei ole adekvaatne/asjakohane. Jah..... Ei.....

- Seadus probleemi lahendamiseks on adekvaatne/asjakohane, kuid seda on halvasti rakendatud/ellu viidud. Jah..... Ei.....

- e. Kas on olemas valitsemistasandid või valitsusasutused, kes vastutavad selle probleemi lahendamise eest? Millised need on? Mida nad antud probleemiga ette võtavad?

- f. Kas meie kogukonnas on laharvamusi selle poliitika suhtes või antud probleemi lahendamisviisi suhtes? Millised need on?

g. Kes on tähtsamad isikud, rühmad või organisatsioonid, kes omavad selle probleemi kohta oma arvamust?

- Miks nad on probleemist huvitatud?

- Millised on nende seisukohad? _____

- Mis on nende seisukoha tugevad ja nõrgad küljed? _____

- Kuidas nad püüavad mõjutada valitsust, et see aktsepteeriks nende seisukohti probleemi lahendamisel?

h. Kuidas me saaksime mõjutada valitsust rakendama meie klassi pakutud poliitikat antud probleemi lahendamisel?

VALITUD POLIITIKA PÕHISEADUSE JA TEISTE SEADUSTEGA KOOSKÕLAS OLEMISE KONTROLLI VORM

Eesti kui demokraatliku riigi valitsuse ja teiste riigorganite õigused ning võimupiirid on ka üksikisiku õiguste ja vabaduste kaitsmisel kehtestatud Vabariigi põhiseadusega. Pakkudes probleemide lahendamiseks võimudele ja riigorganitele välja mingeid poliitikaid, tuleb vaadata, et ei esitataks niisuguseid soovitusi, mis oleksid vastuolus seadustega. Igal kodanikul on õigus uurida, kas võimude tegevus mingi poliitika elluviimisel on seadustega kooskõlas.

Käesolev kontroll-leht loetleb mõningaid peamisi põhiseadusega valitsusele ja riigorganitele kehtestatud piiranguid. Kasutage hinnangulehte oma poliitika väljatöötamisel. Veenduge, et teie poolt väljapakutav poliitika ei nõuaks võimudelt, kes peaksid hakkama seda ellu viima, oma võimupiiride ületamist.

Poliitika seadustega kooskõlas olemise vormi peab täitma kogu klass koos. Kontrolli tulemused tuleb panna hiljem üles portfolio kolmandal stendil ning kontrollimisega seotud materjalid tuleb lisada poltrfolio dokumendikausta.

HINNANGULEHT

1. Kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu.

Meie poolt väljapakutav poliitika ei sunniks võime rikkuma seda põhiseaduse sätet.
Selgitage seda!

2. Igaühel on õigus vabale eneseteostusele.

Meie poolt väljapakutav poliitika ei sunniks võime rikkuma seda põhiseaduse sätet.
Selgitage seda!

3. Igaühel on õigus vabadusele ja isikupuutumatusel.

Meie poolt väljapakutav poliitika ei sunniks võime rikkuma seda põhiseaduse sätet.
Selgitage seda!

4. Igaühel on õigus perekonna ja eraelu puutumatusel.
Meie poolt väljapakutav poliitika ei sunniks võime rikkuma seda põhiseaduse sätet.
Selgitage seda!

5. Igaühe omand on puutumatu ja seadusega kaitstud.
Meie poolt väljapakutav poliitika ei sunniks võime rikkuma seda põhiseaduse sätet.
Selgitage seda!

6. Kodu on puutumatu.
Meie poolt väljapakutav poliitika ei sunniks võime rikkuma seda põhiseaduse sätet.
Selgitage seda!

7. Igaühel on südametunnistuse-, usu- ja mõttevabadus.
Meie poolt väljapakutav poliitika ei sunniks võime rikkuma seda põhiseaduse sätet.
Selgitage seda!

KOKKUVÕTE

Koostage kirjalik kokkuvõte, milles te toetate oma seisukohta, et teie klassi poolt välja pakutud poliitika ei ole vastuolus Eesti Vabariigi põhiseadusega.
